

De roemruchte historie van Brons Motoren

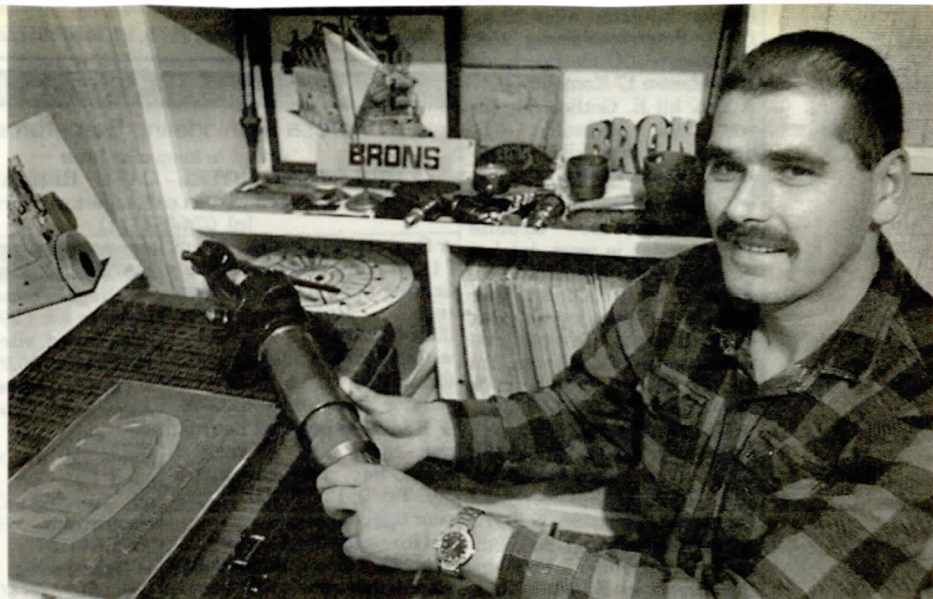
Om nu te zeggen dat hij zijn levenswerk heeft voltooid zou wat overdreven zijn. Maar aan de beschrijving van de geschiedenis van de Brons Motorenfabriek in Appingedam heeft Jan Vegter uit Siddeburen wel een hele klus gehad. Hij deed het echter met veel plezier, ook omdat hij enige verbondenheid met het bedrijf voelt. Niet alleen werkte hij er zelf vijf jaar, maar zijn vader en enkele ooms werkten er vele jaren. Toen in 1989 (Brons was toen allang geen zelfstandige onderneming meer) het archief van het voormalige roemruchte bedrijf dreigde te worden vernietigd vroeg Vegter – inmiddels werkzaam bij een woningbouwstichting in zijn gemeente – of hij zich erover mocht ontfemen. Dat mocht en dat betekende feitelijk de aanzet voor het boek over de geschiedenis van Brons Motorenfabrieken.

Van bakjesknapper tot turbodiesel' is de titel ervan. Het woord bakjesknapper verdient enige toelichting. Het was de allereerste dieselmotor van Brons, die in de volksmond al snel deze betiteling kreeg. Vegter is van plan het boek min of meer in eigen beheer uit te geven. Daarom heeft hij gepeld of er belangstelling voor bestaat. Het lijkt er nu op dat het boek er gaat komen, want er hebben zich inmiddels al 240

mensen bij hem gemeld die het boek aan willen schaffen. "En inschrijving blijft nog een paar weken mogelijk", zegt Vegter. "Ik reken erop dat het aantal van driehonderd moeiteloos kan worden gehaald."

In de loop der jaren is de belangstelling voor Brons Motorenfabriek en vooral de motoren die er werden geproduceerd bij Vegter verhevigd. "Dat heeft niet alleen met mijn familie te maken. Ook de figuur van Jan Brons, de stichter van de fabriek, boeit mij zeer. Hij was een zoon van een timmerman en had alleen maar lagere school, maar dankzij wilskracht en denkwerk heeft hij veel bereikt. Daar neem ik mijn petje voor af."

In 1904 ontwikkelde Brons een dieselmotor die voor die tijd uniek was. Er werd met de productie gestart in Wagenborgen, maar al snel moest uitbreiding worden gezocht. Er werd uitgekeken naar een meer centrale vestigingsplaats en die werd gevonden in Appingedam. Vanaf 1907 werd de productie daar ter hand genomen. Het ging het bedrijf ook hier voor de wind. "Je zou kunnen zeggen dat met Brons-motoren in de schepen alle wereldzeeën werden bevaren", concludeert Vegter. "Alleen al de eerste duizend motoren werden verkocht naar het

toenmalige Nederlands-Indië. Dat was natuurlijk een indrukwekkend aantal." De glorie-tijd van de fabriek viel in de jaren vijftig, toen de wereld zich aan het herstellen was van de Tweede Wereldoorlog. In de fabriekshallen in Appingedam waren toen zo'n vijfhonderd medewerkers aan de slag. Brons behoorde tot de grootste bedrijven in de regio en de naam was eigenlijk wereldwijd een begrip. Nadat de laatste Brons in het begin van de jaren zestig overleed ging het snel bergafwaarts met het bedrijf. "Dat lag ook aan de tijd", denkt Vegter. "Al te veel werd er in het bedrijf niet ontwikkeld, waardoor er achterstand ontstond. Brons bracht nog wel een nieuwe turbo-diesel op de markt. Maar die bleek niet optimaal te functioneren en dat veroorzaakte nogal wat negatieve publiciteit. Die heeft het bedrijf ook de das omgedaan."

Brons heeft in de loop der jaren wel geprobeerd de bakens te verzetten. Er kwamen

Brons-tractoren, heiblokken en zelfs flight-simulators voor de luchtvaart op de markt. "Er werd zelf een schudbed ontwikkeld voor hartpatiënten", weet Vegter. "Die was bedoeld voor mensen die kampten met een hartritme-stoornis. Door tegen dat ritme in te gaan hoopte men de hartslag te normaliseren. Een varken diende er als proefkonijn, maar het dier ging er helaas door dood. Weg kansen op een nieuwe markt. Je kunt ook zeggen dat Brons links en rechts nogal wat tegenslag heeft gehad in de loop van de tijd."

Brons bestaat nu nog alleen in naam. Het bedrijf is – in afgeslankte vorm – overgegaan in andere handen. Maar de geschiedenis van de motorenfabriek is het waard om vastgelegd te worden, vindt de Sipboerster. Zijn boek is natuurlijk bedoeld voor elke geïnteresseerde, maar met name voor schippers, machinisten en oud-medewerkers interessant.

Jan Vegter: "Met Brons Motoren werden alle wereldzeeën bevaren."
© Ifa F. Mulder